

УДК 159.944.4:159.923.2

Владислав РОСПУТНИЙ

здобувач PhD,

Державний торговельно-економічний університет

<https://orcid.org/0009-0009-4171-3772>

e-mail: v.rosputnyy@knute.edu.ua

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ ОСОБИСТОСТІ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ПСИХОЛОГІЧНІЙ НАУЦІ

За результатами дослідження психодіагностики стресу визначено три рівні методологічного аналізу – системний, інтеграційний, спеціальний і процедурний а також комплексний підхід психодіагностики стресу за прямими і побічними показниками.

Психодіагностика стресостійкості проводилась за комплексом прямих показників методик, що безпосередньо спрямовані на вимір рівня стресостійкості обстежуваних за такими методиками як: «Тест самооцінки стресостійкості»; «Комплексна оцінка проявів стресу»; «Подолання стресу». За побічними показниками методик досліджували прояви стресостійкості в мотиваційній, особистісній, емоційно-вольовій, комунікативній та соціально-професійній сферах. Робота виконувалась в три етапи – теоретичний, емпіричний, підсумковий.

Ключові слова: теоретико-методичні засади; дослідження; особистість; стресостійкість; побічні; прямі показники.

Vladyslav ROSPUTNYI

State University of Trade and Economics

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF RESEARCHING PERSONALITY STRESS RESISTANCE IN DOMESTIC PSYCHOLOGICAL SCIENCE

Based on the results of the stress psychodiagnostic study, three levels of methodological analysis were identified – systemic, integrative, special, and procedural – as well as a comprehensive approach to stress psychodiagnostics using direct and indirect indicators.

Psychodiagnostics of stress resistance was carried out using a set of direct indicators, including methods specifically aimed at measuring the level of stress resistance of the respondents, such as: the Stress Resistance Self-Assessment Test; Comprehensive Assessment of Stress Manifestations; and Coping with Stress. Using indirect indicators, manifestations of stress resistance were studied in the motivational, personal, emotional-volitional, communicative, and socio-professional domains.

The study of stress resistance manifestations in the motivational, personal, and socio-professional domains was conducted using a set of methods for examining indirect indicators of respondents' stress resistance, including: the FPI (Freiburg Personality Inventory); Emotional-Volitional Self-Regulation; Communicative and Organizational Abilities of Personality; Motives of Entrepreneurial Activity; and Professional Hardiness of Personality.

The work was carried out in three stages. At the first stage, theoretical aspects of diagnosing personality stress resistance in contemporary psychological literature were examined.

At the second stage, the characteristics of the professional activity conditions of sales managers were studied and empirical research was conducted. The third stage was aimed at generalization and preparation of the scientific report.

The prospects for further research include conducting an empirical study to determine the specific manifestations of respondents' stress resistance under conditions of prolonged martial law and developing practical recommendations for the psychological support of sales managers.

Keywords: theoretical and methodological foundations; research; personality; stress resistance; indirect indicators; direct indicators.

<https://doi.org/10.31891/PT-2026-2-8>

Стаття надійшла до редакції / Received 28.04.2026

Прийнята до друку / Accepted 22.05.2026

Опубліковано / Published 28.05.2026

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

© Владислав РОСПУТНИЙ

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

В умовах глобальних соціально-політичних трансформацій, економічної нестабільності та воєнної агресії рф в Україні проблема стресостійкості особистості набуває виняткової гостроти. Здатність людини долати стрес дає змогу зберегти здоров'я, продуктивність та внутрішню рівновагу під тиском несприятливих зовнішніх і внутрішніх стресогенних чинників, що є провідними факторами її життєстійкості.

Вітчизняна психологічна наука має значні напрацювання в цій галузі, проте дослідження часто є фрагментарними та спираються на різні методологічні засади в мирних умовах. Це зумовлює необхідність розробки адекватного психодіагностичного інструментарію для порівняння результатів та розробки цілісних програм психологічної допомоги. Відтак, виникає нагальна потреба в систематизації теоретико-методичних наукових підходів щодо психологічної діагностики проявів стресогенних впливів в особливих умовах професійної діяльності під час воєнського стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Огляд наукової літератури свідчить про значну активізацію наукових публікацій стресостійкості у вітчизняній психології, що зумовлено впливом на особистість тривалого воєнного часу. Низка вчених зосереджується на осмисленні теоретико-методологічних засад

щодо психодіагностичного інструментарію вивчення цього феномену, аналізують методологію дослідження стресостійкості в контексті професійної діяльності і психологічного здоров'я особистості (В. Барко, Л. Карамушка, О. Креденцер, О. Коkun, В. Крайнюк, М. Корольчук, С. Миронець, В. Осьодло, О. Сафін та ін.) [1; 3; 4; 5; 6; 8; 11].

Нині значна частина робіт присвячена обґрунтуванню діагностичного інструментарію щодо виявлення особливостей психологічних детермінант та проявів стресостійкості до, під час та після виконання професійної діяльності. На підставі аналізу результатів психодіагностики визначаються індивідуальні та соціальні детермінанти, роль когнітивних стратегій подолання стресу, взаємозв'язок з емоційним інтелектом та розробляються теоретичні моделі і практичні рекомендації щодо психологічної готовності подолання стресових ситуацій (В.; Барко, О. Креденцер, В. Крайнюк, О. Сафін, В. Стасюк та ін.) [1; 5; 7; 10; 11].

У численних дослідженнях нині діагностують стресостійкість у специфічних кризових умовах воєнного стану. Зокрема, аналізуються особливості діагностики проявів стресостійкості в умовах воєнного конфлікту та воєнного стану (Л. Долинська, Л. Карамушка, О. Коkun; О. Шевченко) [2; 3; 4; 12], діагностуються психологічні чинники її розвитку у військовослужбовців (В. Осьодло, В. Стасюк) [6; 10], особливості проявів та психодіагностика осіб ризиконебезпечних професій (С. Миронець, В. Христенко) [8; 13], а також теоретичні підходи дослідження стресостійкості в процесі професійного навчання (В. Барко, В. Осьодло, О. Шевченко) [1; 6; 12].

У своїх останніх роботах Л. Карамушка значну увагу приділяє питанням збереження психічного здоров'я та розробці технологій щодо психологічної допомоги обстежуваним в умовах впливу стресогенних чинників під час тривалого воєнного стану. Її роботи присвячено організаційним засадам психології здоров'я, психологічним аспектам управління стресом в умовах війни [3, с. 10-15].

Основні спрямування наукових досліджень О. Кокуна присвячено життєстійкості особистості в умовах війни та психологічному забезпеченню життєдіяльності в екстремальних умовах. Тобто, вчений зосереджується на теоретичних, методичних і практичних аспектах життєстійкості військовослужбовців і цивільних громадян України в умовах війни, пропонуючи практичні підходи до її формування та підтримки [4, с. 17-18].

Значний внесок у розвиток парадигми теоретико методичного дослідження стресостійкості опублікувала у своїх науково-практичних роботах В. Крайнюк [5; 14].

У фундаментальному монографічному дослідженні В. Крайнюк «Психологія стресостійкості особистості» на підставі теоретичного аналізу методологічних засад проблеми стресостійкості а також концептуальної структури стресостійкості особистості дано її визначення [5, с. 378-380].

Стресостійкість авторка розглядає як індивідуальне утворення особистості чинити опір стресу, долати негативні наслідки його впливу на психіку як в період так і після припинення безпосередньої дії стресогенних факторів, активно з позитивним використанням соціальних ресурсів (підтримки, визнання, контактів) в основі якої лежать соціальні, особистісні, типологічні, поведінкові фактори. Мотиваційні, які проявляються на психологічному, соціальному, професійному та біологічному рівні. Формування стресостійкості відбувається в професіогенезі під час професійної діяльності та соціалізації особистості, що забезпечує ефективність і надійність діяльності та психічне і фізичне здоров'я особистості під час і після травматичних подій а також вимірюється комплексно с урахуванням прямих і побічних показників.

У контексті вивчення впливу екстремальних умов на психічний стан особистості, важливе місце посідають дослідження, присвячені негативним психічним станам працівників рятувальних служб. У цьому аспекті слід відзначити докторську дисертацію С. Миронця «Психологічне забезпечення професійної діяльності працівників міжнародних гуманітарних місій», захищену в Харківському інституті цивільного захисту у 2009 році. Нині наукові інтереси вченого відповідають сьогоденним викликам щодо психодіагностики, дослідження особливостей проявів стресогенних впливів на особистість та удосконалення та розроблення новітніх технологій психологічної допомоги особистості в стресогенних умовах тривалого воєнного стану [8].

Дослідження психологічної готовності щодо діяльності в екстремальних умовах та надання екстреної психологічної допомоги під час рятувальних операцій досліджують С. Миронець, В. Христенко [8; 12].

Водночас, попри велику кількість праць, що розкривають окремі психодіагностичні, теоретико-методичні аспекти дослідження стресостійкості спостерігається брак узагальнюючих робіт, які б систематизували наявні підходи у вигляді цілісної системи дослідження стресостійкості. Це потребує структурувати накопичений науковий доробок та визначити психодіагностичні вектори подальших теоретико-

методичних досліджень проблем стресостійкості умовах тривалого воєнного часу.

Формулювання цілей статті

Мета дослідження полягає у тому, що на підставі аналізу теоретико-методичних засад дослідження стресостійкості особистості у вітчизняній науці визначити психодіагностичний інструментарій дослідження менеджерів з продажу під час війни.

Виклад основного матеріалу

Теоретико-методичні засади нашого дослідження стосуються його організації, визначення психодіагностичного інструментарію, проведення аналізу та інтерпретації отриманих результатів. Саме методологія завдяки урахуванню зовнішніх і внутрішніх об'єктивних реалій зумовлює цілісність, науковість, поєднаність з практичністю цілеспрямованих методів дослідження та їх обробки й інтерпретації, що визначає адекватність в стратегії дослідження (В. Барко, Л. Карамушка, О. Кокун, В. Крайнюк, М. Корольчук, С. Миронець, В. Осьодло та ін.) [1; 3; 4; 5; 14; 8; 6].

Зазначені вчені охарактеризували три рівні методологічного аналізу – системний, інтеграційний, спеціальний і процедурний. В. Крайнюк виокремила психодіагностику стресу за прямими і побічними показниками [5, с. 60-62].

Стосовно першого рівня методологічного аналізу, то він включає системний підхід до аналізу суб'єкта дослідження, який розкриває його цілісність, індивідуальні особливості в єдності та взаємозв'язках. Другий рівень методологічного аналізу передбачає обґрунтування адекватного психодіагностичного інструментарію в залежності від об'єкту наукового спрямування дослідження з урахуванням комплексного інтегративного теоретичного підходу що до визначення стресостійкості.

За вимогами третього рівня методологічного аналізу розробляється психодіагностична процедура діагностики стресостійкості за прямими і побічними показниками психодіагностичних методик [5, с. 63]. Методи емпіричного дослідження стресостійкості особистості, як правило, включають і загальноприйняті, а саме: професіограму, психограму, спостереження, анкетування, психологічне тестування, експериментальне оцінювання. Разом з тим, необхідно зазначити, що обґрунтування конкретних методик діагностики стресостійкості фахівців здійснюється з урахуванням багатьох відомих критеріїв. Вони включають:

концептуальну обґрунтованість, високу валідність, психометричну надійність, що дає можливість об'єктивного аналізу та порівняння, співставлення отриманих результатів [5, с. 81].

Аналіз наукових поглядів на стресостійкість особистості дає підстави виокремлення та обґрунтування методів психодіагностики стресостійкості. Тобто, психодіагностика розглядається вченими як інструментарій, що дає змогу отримати всебічну інформацію стосовно усіх її структурних компонентів психічних пізнавальних процесів, станів, властивостей, утворень, визначити особливості проявів стресогенних впливів і розробити адекватні психологічні програми попередження та подолання негативних наслідків стресу на особистість (С. Балтвіець, В. Корольчук, М. Корольчук, О. Кокун, В. Осьодло, В. Крайнюк) [5; 6; 14].

Комплексний підхід оцінки стресостійкості зумовлює необхідність вивчення її проявів на різних рівнях в структурі особистості. Разом з тим, вченими встановлено, що прямі показники методик безпосередньо характеризують стресостійкість особистості її об'єктивними критеріями. До цієї групи методик відносяться методики визначення функціональних характеристик і основних властивостей вищої нервової діяльності (ВНД), тобто, первинної (базової) стресостійкості, а також функціональних характеристик серцево-судинної й дихальної системи. Водночас, для психологічних досліджень особливого значення набуває комплекс методик, показники яких безпосередньо спрямовано на вимір певних критеріїв рівнів стресостійкості, а саме: «Тест самовизначення чутливості до стресу»; «Тест на стресостійкість»; «Комплексна оцінка стресу»; «Подолання стресу»; «Вегетативні прояви стресу» [5, с. 82-83].

З метою комплексної оцінки обстежуваних у нашому дослідженні поряд з прямими показниками рівня стресостійкості, ми використали побічні показники з можливістю дистанційного обстеження.

У комплекс побічних показників ми також включили опитувальник професійної життєстійкості О. Кокуна. Опитувальник розроблено на змістовній основі трьох взаємопов'язаних складових життєстійкості, що були визначені у відомих роботах S. Mahdi, R. Hardiness та ін., а саме контроль, включеність, прийняття виклику. Також при розробці опитувальника у кожній із зазначених складових у професійній життєстійкості виокремлено ще чотири компоненти: емоційний, мотиваційний, соціальний і професійний [4; 17].

Разом з тим, опитувальник О. Кокуна [4, с. 17-25] надає можливість визначити загальний рівень професійної життєстійкості, а

також ступінь вираженості його трьох складових та чотирьох компонентів. Критерії стандартизованого опитувальника професійної життєстійкості наступні: загальний рівень професійної життєстійкості, середній показник – 61.27 ± 9.72 б; рівень професійної включеності – 19.58 ± 4.22 б; рівень професійного контролю – 20.83 ± 3.59 б; рівень професійного прийняття виклику – 20.82 ± 4.1 б. Окрім того, опитувальник має стандартні критерії оцінювання компонентів, а саме: рівень емоційного компоненту професійної життєстійкості дорівнює – 14.95 ± 3.15 б; рівень мотиваційного компоненту професійної життєстійкості – 16.47 ± 3.09 б.; рівень соціального компоненту професійної життєстійкості – 14.8 ± 2.84 б; рівень професійного компоненту професійної життєстійкості – 15.03 ± 3.28 б.

У зв'язку зі суттєвою значущістю психологічних характеристик особистості зокрема, станів і властивостей обстежуваних, що зумовлюють регуляції поведінки адаптивної взаємодії, ми використали методику дослідження особистості (FPI) – Фрайбурзький особистісний опитувальник [6, с. 455-457].

Опитувальник інтерпретується та оцінюється за дванадцятьма шкалами, показники яких є значущими в психодіагностиці стресостійкості обстежуваних. Опитувальник включає наступні шкали: шкала 1 – невротичність, яка характеризує рівень невротизації особистості; шкала 2 – спонтанна агресивність, яка дає змогу з'ясувати і оцінити психопатизацію. Високі оцінки свідчать про підвищений рівень психопатизації, що створює передумови для імпульсивної поведінки; шкала 3 – депресивність дає можливість діагностувати ознаки характерні для психопатологічного депресивного синдрому; шкала 4 – дратівливість дає змогу оцінити емоційну стійкість; шкала 5 – комунікабельність характеризує потенційні можливості і реальні прояви соціальної активності; шкала 6 – врівноваженість виражає стійкість до стресу; шкала 7 – реактивна агресивність свідчить про наявність ознак психопатизації екстраверсивного типу; шкала 8 – сором'язливість відображає схильність щодо стресового реагування на звичайні життєві ситуації, які відбуваються за пасивно-захисним типом; шкала 9 – відкритість дозволяє характеризувати ставлення до соціального оточення і рівень самокритичності; за шкалою 10 – екстраверсія–інтроверсія: високі оцінки відповідають вираженій екстравертованості особистості, а низькі – вираженій інтровертованості; за шкалою 11 – емоційна лабільність: високі оцінки вказують на нестійкість емоційного стану, низькі оцінки характеризують високу стабільність емоційного стану і уміння добре володіти собою; шкала 12 – маскулізм і фемінізм: високі оцінки

свідчать про перебіг психологічної діяльності за чоловічим типом, низькі – за жіночим.

Дослідження може проводитись індивідуально або з групою обстежуваних. В останньому випадку необхідно, щоб кожний з них мав не тільки персональний бланк, а й окремий опитувальник з інструкцією. Обробка результатів проходить таким чином: перша процедура стосується отримання первинних оцінок, друга процедура – пов'язана з переведенням первинних оцінок в стандартні оцінки за дев'ятибальною шкалою з використанням стандартної таблиці [6, с. 458]. Поєднавши прямими лініями позначки оцінки за кожною шкалою, ми отримуємо графічні зображення профілю особистості. Критерії оцінювання наступні: до низьких відносяться оцінки в діапазоні 1-3 б, до середніх – 4-6, до високих – 7-9 б. Слід звернути особливу увагу на оцінку за шкалою 9, що має значення для загальної характеристики достовірності відповідей.

Стосовно емоційно-вольової сфери, то серед різноманітних методик ми зупинились на дослідженні за методикою «Емоційно-вольова саморегуляція». Рівень розвитку вольової саморегуляції за цією методикою може бути охарактеризований у цілому та окремо за такими властивостями характеру, як наполегливість та самовладання [6, с. 136-141].

Рівні вольової саморегуляції позначаються порівняно із середнім значенням кожної шкали. Якщо вони складають більше половини максимальної можливості суми збігань, то цей показник відображає високий рівень розвитку саморегуляції, наполегливості чи самовладання. Для шкали вольової саморегуляції цей показник становить 12, для шкали наполегливості – 8, для шкали самовладання – 6 [6, с. 382-386].

Для дослідження комунікативних та організаційних схильностей за допомогою опитувальника обстеження можна проводити як з одним обстежуваним, так і з групою. Відповідно роздаються тести-опитувальники, бланки для відповідей та зачитується інструкція. Аналіз результатів дає оцінку комунікативних та організаційних схильностей обстежуваних. Рівень розвитку комунікативних та організаційних схильностей характеризується за допомогою оцінок за шкалою.

Обстежувані, які отримали оцінку 1 – це особи з низьким проявом комунікативних та організаційних схильностей. Обстежувані з оцінкою 2 – мають комунікативні та організаційні навички нижче середнього. Для обстежуваних, які отримали оцінку 3 – характерний середній рівень прояву організаційних та комунікативних схильностей.

Обстежувані з оцінкою 4 – належать до групи з високим проявом комунікативних та організаційних схильностей.

Організаційні та комунікативні схильності є необхідним компонентом і передумовою розвитку здібностей, пов'язаних зі спілкуванням, взаємодією між людьми, управлінням, організацією та колективною працею. Це важлива ланка у розвитку взаємодії з іншими людьми. Бажання займатися організаційною діяльністю і спілкуватися з людьми також залежить від типологічних особливостей особистості. Це необхідно враховувати при формуванні рекомендацій для осіб із низьким рівнем організаційних і комунікативних схильностей. У зв'язку з цим важливими є власні зусилля щодо подолання комунікативних бар'єрів. Вони можливі, якщо людина ставить перед собою свідому мету саморозвитку [6, с. 454].

Висновки з даного дослідження

і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

За результатами аналізу психодіагностики стресу визначено три рівні методологічного аналізу – системний, інтеграційний, спеціальний і процедурний а також виокремлено комплексний підхід психодіагностики стресу за прямими і побічними показниками.

Психодіагностика стресостійкості проводилась за комплексом прямих показників методик, що безпосередньо спрямовані на вимір рівня стресостійкості обстежуваних за такими методиками як: «Тест самооцінки стресостійкості»; «Комплексна оцінка проявів стресу»; «Подолання стресу». Дослідження проявів стресостійкості мотиваційної, особистісної, соціально- професійної, емоційно-вольової сфер здійснювались за допомогою комплексу методик вивчення побічних показників стресостійкості обстежуваних. Цей комплекс включав такі методики як: FPI «Фрайбурзький особистісний опитувальник»; «Дослідження вольової саморегуляції»; «Визначення комунікативних і організаторських здібностей»; «Мотиви підприємницької діяльності»; «Професійна життєстійкість особистості».

Розв'язання завдань дослідження та оцінки стресостійкості менеджерів з продажу в умовах кризи здійснювалось в три етапи. Так, на першому етапі проводилось вивчення теоретичних аспектів визначення стресостійкості особистості в сучасній психологічній літературі, а також визначалась мета, об'єкт, предмет, завдання, обґрунтовувались методики дослідження.

На другому етапі вивчались особливості умов професійної діяльності менеджерів з продажу, проводилось емпіричне дослідження

з метою з'ясування особливостей прояву стресостійкості у обстежуваних за прямими і побічними показниками, а також для визначення компонентів стресостійкості особистості та здійснення порівняльного аналізу стресостійкості у різних категорій обстежуваних.

Третій етап роботи було спрямовано на обґрунтування апробації психокорекційної програми, визначення її ефективності в структурі психологічного забезпечення стресостійкості менеджерів з продажу в умовах кризи, розробку практичних рекомендацій її реалізації та оформлення індивідуального звіту.

Перспектива подальших досліджень полягає у проведенні емпіричного дослідження щодо визначення особливостей проявів стресостійкості обстежуваних в умовах тривалого впливу військового стану та розроблення практичних рекомендацій щодо психологічного забезпечення менеджерів з продажу.

Література

1. Барко, В., Барко, В., & Мойсеева, О. Визначення ступеня психологічної готовності поліцейських до професійної діяльності. *Вісник Національного університету оборони України*. 2022. 68(4), 16-28. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2022-68-4-16-28>
2. Вербицька Л.Ф. Стресостійкість як складник успішного розвитку працівників сфери маркетингу. *Психологічний журнал*, 2025. (14). С. 17-23. <https://doi.org/10.31499/2617-2100.14.2025.328724>
3. Карамушка Л.М. Психічне здоров'я персоналу організацій в умовах війни: основні вияви та ресурси. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2022. № 3 (67). С. 124-133.
4. Коқун О.М. Життестійкість і резильєнтність людини в сучасному світі: теорія, дослідження, практика. Монографія. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України. 2022. С. 128-139.
5. Крайнюк В.М. Психологія стресостійкості особистості : монографія. К. : Ніка-Центр, 2007. 432 с.
6. Корольчук М.С., Крайнюк В.М. Теорія і практика професійного психологічного відбору : Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К. : Ніка-Центр, 2012. 536 с.
7. Креденцер О.В. Теоретичний аналіз основних підходів до визначення поняття «здоров'я» в психології. *Актуальні проблеми психології : Зб. наук. праць Ін-ту психології імені Г.С. Костюка НАПН України*. 2020. Том I : Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія. Вип. 55. С. 44-50.

8. Миронець С.М. Психологія діяльності міжнародних гуманітарних місій: теоретичні та прикладні аспекти : монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т. 2020. 712 с.
9. Савчин М.В. Духовна парадигма психології : монографія. Київ, 2013. 252 с.
10. Сафін О.Д. Емоційний компонент психологічної готовності військовослужбовця як його особистісний ресурс: проблема формування. *Вісник Національного університету оборони України*. №4(68), 2022. С. 139-145. <http://visnyk.nuou.org.ua/article/view/257665>
11. Стасюк В.В. Система соціально-психологічного забезпечення функціонування аеромобільних військових підрозділів в умовах збройних конфліктів : дис ... д-ра психол. наук : 19.00.05. Національна академія оборони України. К., 2006. 466 с.
12. Шевченко О.В. Стресостійкість в умовах воєнного стану: теоретичні підходи у вітчизняній науці. *Вісник психології та педагогіки*. 2023. № 45. С. 101-109.
13. Христенко В.С. Основні психічні стани, які спостерігались у харків'ян в період війни 2022 р. *Проблеми екстремальної та кризової психології. Збірник наукових праць*. Вип. 5. Х. :НУЦЗУ, 2023. С. 25-30.
14. Boltivets, S; Korolchuk, M; Korolchuk, V; Myronets, S; Pozdnychev, Y Comparative characteristics of stress-resistant and non-stress-resistant individual profiles/ *Propositos y representacijnes* 2021. <https://doi.org/10.20511/pyr2021.v9nspe2.1102>
15. Chi M. The role of social support in the resilience of firefighters. *Journal of Public Health*, 2023. 45(2), 256-263.
16. Lazarus, R.S.; Folkman, S. *Stress, Appraisal, and Coping*; Springer : New York, NY, USA, 1984.
17. Maddi S. R. Hardiness: The courage to grow from stresses. *The Journal of Positive Psychology*, 2026. 1(3), 160-168.
18. Selye H. *Stress of My Life: a Scientist's Memoirs*. New York : Van Nostrand Reinhold Company, 1979. 272 p.

References

1. Barko, V., Barko, V., & Moiseieva, O. Vyznachennia stupenia psykho-lohichnoi hotovnosti politseiskyykh do profesiinoi diialnos-ti. *Visnyk Natsionalnoho universytetu obrony Ukrainy*. 2022. 68(4), 16–28. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2022-68-4-16-28>
2. Verbytska L.F. Stresostiikist yak skladnyk uspishnoho rozvytku pratsivnykiv sfery marketynhu. *Psykhologichnyi zhurnal* 2025 (14) 17-23. <https://doi.org/10.31499/2617-2100.14.2025.328724>
3. Karamushka L. M. Psykhichne zdorovia personalu orhanizatsii v umovakh viiny: osnovni vyivay ta resursy. *Vcheni zapysky Universy-tetu «KROK»*. 2022. № 3 (67). S. 124–133.

4. Kokun O. M. Zhyttiistiikist i rezyliientnist liudyny v suchasnomu sviti: teoriia, doslidzhennia, praktyka. Monohrafiia. . Kyiv: Instytut psykholohii imeni H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy. 2022. S. 128-139.
5. Krainiuk V.M. Psykholohiia stresostiikosti osobystosti : monohra-fiia / V.M. Krainiuk. K. : Nika-Tsentr, 2007. 432 s.
6. Korolchuk M.S., Krainiuk V.M. Teoriia i praktyka profesiinoho psykholohichnoho vidboru: Navchalnyi posibnyk dlia studentiv vy-shchykh navchalnykh zakladiv. K. : Nika-Tsentr, 2012. 536 s.
7. Kredentser O. V. Teoretychni analiz osnovnykh pidkhodiv do vyznachennia poniattia «zdorovia» v psykholohii. Aktualni problemy psy-kholohii : Zb. nauk. prats In-tu psykholohii imeni H.S. Kostiuka NA-PN Ukrainy. 2020. Tom I : Orhanizatsiina psykholohiia. Ekonomichna psykholohiia. Sotsialna psykholohiia. Vyp. 55. S. 44–50.
8. Myronets S. M. Psykholohiia diialnosti mizhnarodnykh humanitar-nykh misii: teoretychni ta prykladni aspekty : monohrafiia. Kyiv : Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t. 2020. 712 s.
9. Savchyn M. V. Dukhovna paradyhma psykholohii : monohrafiia. Kyiv, 2013. 252 s.
10. Safin O.D. Emotsiinyi komponent psykholohichnoi hotovnosti viiskovosluzhbovtisia yak yoho osobystisnyi resurs: problema for-muvannia. Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy. №4(68), 2022. S. 139-145. <http://visnyk.nuou.org.ua/article/view/257665>
11. Stasiuk V.V. Systema sotsialno-psykholohichnoho zabezpechen-nia funkcionuvannia aeromobilnykh viiskovykh pidrozdiliv v umovakh zbroinykh konfliktiv : dys ... d-ra psychol. nauk: 19.00.05. Natsionalna akademiia oborony Ukrainy. K., 2006. 466 s.
12. Shevchenko O. V. Stresostiikist v umovakh voiennoho stanu: teoretychni pidkhody u vitchyzniani nautsi. Visnyk psykholohii ta pedahohiky. 2023. № 45. S. 101–109.
13. Khrystenko V.Ye. Osnovni psykhični stany, yaki sposterihalys u kharkivian v period viiny 2022 r. Problemy ekstremalnoi ta kry-zovoi psykholohii. Zbirnyk naukovykh prats. Vyp. 5. Kh.:NUTsZU, 2023. S. 25-30.